

V Bruseli 11. 6. 2019
COM(2019) 266 final

**SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Ex Post evaluation of the 2017 European Capitals of Culture (Pafos and Aarhus)

{SWD(2019) 203 final}

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Ex post hodnotenie projektu Európske hlavné mestá kultúry na rok 2017 (Pafos a Aarhus)

1. ÚVOD

Táto správa sa predkladá v súlade s článkom 12 rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady č. 1622/2006/ES z 24. októbra 2006 o činnosti Spoločenstva na podporu projektu Európske hlavné mesto kultúry na roky 2007 až 2019¹, v ktorom sa stanovuje, že Komisia každý rok zabezpečí vonkajšie a nezávislé hodnotenie výsledkov projektu Európske hlavné mesto kultúry za uplynulý rok² a predloží správu o uvedenom hodnotení Európskemu parlamentu, Rade a Výboru regiónov.

Záver a metodika hodnotenia *ex post* sa bližšie uvádzajú v priloženom pracovnom dokumente útvarov Komisie.

2. KONTEXT AKCIE

2.1. Akcia EÚ na podporu projektu Európske hlavné mesto kultúry (EHMK)

Od začiatku projektu Európske hlavné mesto kultúry v roku 1985³ (na medzivládnej úrovni) sa schéma postupne vyvíjala, až v roku 1999 dosiahla formát plnohodnotnej akcie EÚ⁴. V súčasnosti sa tento projekt upravuje rozhodnutím č. 445/2014/EÚ⁵, ale na mestá, ktoré boli vymenované ako EHMK na roky do 2019, sa vzťahuje rozhodnutie č. 1622/2006/ES.

Akcia EHMK má vyzdvihnúť bohatstvo a rozmanitosť európskych kultúr, ako aj ich spoločné črty, a tým podporiť lepšie vzájomné porozumenie medzi európskymi občanmi. Má takisto stimulovať dlhodobý rozvoj miest založený na kultúre v širšom ponímaní slova, čo zahŕňa sociálno-hospodárske vplyvy, posilnenie spolupráce medzi kultúrными subjektmi, umelcami a mestami v Európe, ako aj zapojenie miestnych občanov aj cudzincov do kultúrneho života a účasť na ňom.

2.2. Výber a monitorovanie EHMK na rok 2017

V súlade s rozhodnutím č. 1622/2006/ES získali právo organizovať podujatie EHMK v roku 2017 dva členské štáty: Cyprus a Dánsko.

Dvojfázové výberové procesy (užší zoznam a konečné odporúčanie) vykonali súbežne príslušné orgány týchto dvoch členských štátov (t. j. ich príslušné ministerstvá kultúry). Panel trinástich členov – z ktorých šiestich vymenúva dotknutý členský štát a zvyšných siedmich európske inštitúcie a orgány – preskúmal ponuky kandidátskych miest na základe cieľov a kritérií stanovených v rozhodnutí č. 1622/2006/ES. Do súťaže sa zapojili tri mestá na Cypre

¹ Ú. v. EÚ L 304, 3.11.2006, s. 1.

² Úplné znenie hodnotenia: <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/ecoc-2017-evaluation-en.pdf>.

³ Uznesenie ministrov zodpovedných za kultúrne záležitosti, ktorí sa stretli v rámci Rady, týkajúce sa každoročného podujatia s názvom „Európske mesto kultúry“ (85/C 153/02) z 13. júna 1985.

⁴ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady 1419/1999/ES z 25. mája 1999 o akcii Spoločenstva na podporu podujatia Európske hlavné mesto kultúry pre roky 2005 až 2019 (Ú. v. ES L 166, 1.7.1999, s. 1). Uvedené rozhodnutie bolo zmenené rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady 649/2005/ES (Ú. v. EÚ L 117, 4.5.2005).

⁵ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 445/2014/EÚ zo 16. apríla 2014, ktorým sa ustanovuje akcia Únie s názvom Európske hlavné mestá kultúry na roky 2020 až 2033 (Ú. v. EÚ L 132, 3.5.2014).

a dve mestá v Dánsku. Predbežný výber sa uskutočnil v roku 2011 a záverečné výberové kolá v roku 2012 a na konci procesu panel odporučil udeliť titul EHMK na rok 2017 mestám Pafos a Aarhus⁶. Rada Európskej únie formálne tieto dve mestá vymenovala v máji 2013⁷.

Následne boli obidve mestá monitorované: postup príprav miest monitorovala a usmerňovala skupina zložená zo siedmich nezávislých odborníkov vymenovaných inštitúciami a orgánmi EÚ, ktorí kontrolovali aj dodržiavanie programu a záväzkov, na základe ktorých boli mestá vybraté. Zástupcovia miest Pafos a Aarhus sa zúčastnili dvoch oficiálnych monitorovacích stretnutí, ktoré zvolala Komisia na jeseň 2014 a na jar 2016. Skupina po skončení monitorovacieho procesu odporučila Komisii udeliť obidvom mestám cenu Meliny Mercouriovej v hodnote 1,5 milióna EUR. Peňažná cena – financovaná z programu Kreatívna Európa⁸ – bola týmto dvom EHMK vyplatená na jeseň 2016.

2.3. Témy a zameranie dvoch EHMK v roku 2017

História mesta Pafos na západnom Cypre siaha až do obdobia neolitu. Mesto aj krajina ako celok sa nachádzajú na križovatke východného Stredomoria, vďaka čomu je tento región multikultúrnou mozaikou. S počtom obyvateľov len 35 000 je Pafos zároveň jedným z najmenších EHMK v histórii. Hlavná myšlienka programu Pafos 2017 vychádzala zo starobylej tradície, podľa ktorej sa kultúra vyvíjala v otvorených priestoroch. „Open Culture Factory“ (pojem, ktorý sa v ponuke nachádza vo vysokej miere), ktorý tvoril dôležitú súčasť kultúrneho programu, sľuboval cestovať do všetkých oblastí a komunít v Pafose s cieľom ukázať aktivity programu Pafos 2017 a vytvoriť spoločný priestor pre komunikáciu a spoluprácu pre všetkých. Táto hlavná myšlienka sa netýkala len otvorených priestorov, ale aj otvorenosti z hľadiska tolerance, akceptácie, podporovania a integrácie rôznych kultúr, myšlienok a presvedčení.

Cieľ EHMK v Pafose bol vyjadrený mottom „Spájanie kontinentov – premostovanie kultúr“. Motto vyjadrovalo potrebu vzájomného prepojenia a vytvorenia mosta medzi rozdelenými obyvateľmi Pafosu vrátane osôb s trvalým pobytom, návštevníkov a prisťahovalcov. Zdôraznilo tiež dôležitosť prepojiť izolované oblasti mesta a celú provinciu Pafos zmeniť na spoločný priestor, ktorý spoločne využívajú všetci jej občania, a to doslova aj v prenesenom význame. V neposlednom rade vyzdvihlo potrebu preklenúť rozdiely medzi komunitami gréckych Cyperčanov a tureckých Cyperčanov prostredníctvom rôznych projektov.

Mesto Aarhus bolo založené v 8. storočí ako opevnené sídlo Vikingov v prírodnom prístave v ústí rieky. V posledných desiatich rokoch sa mesto Aarhus výrazne rozrástlo a počet obyvateľov sa zvýšil o viac ako 15 000 (v súčasnosti je to 335 000 obyvateľov) a vytvorilo sa tu 20 000 nových pracovných miest, najmä v rámci odvetvia poznatkov, služieb a inovácií. Je tiež najväčším mestom regiónu Stredné Jutsko, ktorý je jedným z piatich regiónov vytvorených v roku 2007. Žiadosť mesta Aarhus o titul EHMK bola súčasťou väčšieho plánu rozvoja mesta, ktorý sa zameriaval na výstavbu a rozvoj infraštruktúry v okolí nábregia vrátane výstavby „Dokk1“ – novej verejnej knižnice a kultúrneho centra s umeleckými objektami. Cieľom prihlášky bolo aj podporiť súdržnejšie riadenie v regióne Stredné Jutsko, ktorý zahŕňa 19 komún.

⁶ Všetky správy panelu o predbežnom výbere, výbere a monitorovaní sú k dispozícii na adrese: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm.

⁷ Rozhodnutie Rady č. 2013/286/EÚ zo 17. mája 2013 o vymenovaní Európskeho hlavného mesta kultúry na rok 2017 v Dánsku a na Cypre a Európskeho hlavného mesta kultúry na rok 2018 na Malte (Ú. v. EÚ L 162, 14.6.2013).

⁸ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1295/2013 z 11. decembra 2013, ktorým sa ustanovuje program Kreatívna Európa (2014 až 2020) a zrušujú rozhodnutia č. 1718/2006/ES, č. 1855/2006/ES a č. 1041/2009/ES (Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013).

Aarhus 2017 sa predstavil mottom „Prehodnoťme“. Celkovým cieľom bolo prostredníctvom kultúrnych skúseností zmeniť spôsob uvažovania v meste, v regióne Stredné Jutsko a v Európe a upozorniť na tri základné hodnoty – udržateľnosť, rozmanitosť a demokracia, ktoré sú pre projekt EÚ kľúčové. Kultúrny program bol rozdelený na štyri ročné obdobia, z ktorých každé bolo otvorené MEGA podujatím veľkého rozsahu pod šírým nebom. V každom ročnom období boli pri príležitosti splnu usporiadané 3 podujatia „Full Moon“ menšieho rozsahu ako podujatia MEGA. Okrem týchto podujatí bolo v rámci programu predstavených viac ako 350 umeleckých a kultúrnych projektov, konferencií a festivalov.

3. HODNOTENIE

3.1. Podmienky hodnotenia

V rámci hodnotenia sa skúma vykonávanie a realizácia dvoch programov EHMK na rok 2017 v celom ich životnom cykle, od úplného začiatku po úvahy o udržateľnosti a odkaze.

Konkrétne sa hodnotila významnosť, efektívnosť, účinnosť oboch EHMK na rok 2017. Takisto sa posudzuje pridaná hodnota pre EÚ, koherentnosť a komplementárnosť akcie EHMK⁹ s inými iniciatívami EÚ. Napokon sa vyvodzujú závery vyplývajúce zo skúseností z uvedených dvoch programov.

3.2. Metodika a obmedzenia zvoleného postupu

Hodnotenie a jeho metodika sú vypracované tak, aby spĺňali požiadavky rozhodnutia č. 1622/2006/ES a prispievali k hlbšiemu chápaniu výsledkov a úspechu EHMK akcie. Hodnotenie predstavuje najmä cennú príležitosť na kritické zváženie minulého roka s cieľom vyzdvihnúť ponaučenia a odporúčania na pretvorenie súčasných poznatkov a chápania so zreteľom na nové skúsenosti hostiteľských miest.

Pokiaľ ide o predchádzajúce hodnotenia, intervenčná logika hodnotiteľov bola založená na hierarchii cieľov zodpovedajúcich rozhodnutiu č. 1622/2006/ES.

Na to, aby boli výsledky porovnateľné, sa v metodike tohto hodnotenia použil postup získavania a analýzy dôkazov použitý v predchádzajúcich hodnoteniach EHMK akcie¹⁰.

Hodnotenie bolo založené na dvoch druhoch údajov a príslušných zdrojov:

- primárne údaje zahŕňali údaje získané počas terénnej práce alebo údaje poskytnuté každým EHMK, ako sú rozhovory, online dotazníky a prieskumy, rozhovory boli zamerané najmä na získanie rôznych pohľadov na každé EHMK vrátane názorov riadiacich tímov, subjektov zodpovedných za rozhodovanie na miestnej a vnútroštátnej úrovni, kľúčových kultúrnych subjektov, rôznych partnerov zapojených do realizácie programu a vzorky organizácií, ktoré buď viedli samotné projekty, alebo sa na nich zúčastnili. Na rozdiel od predchádzajúcich hodnotení EHMK toto hodnotenie zahŕňalo aj verejnú konzultáciu, ktorá predstavovala otvorený, inkluzívny a prístupný spôsob, prostredníctvom ktorého mohli občania a organizácie vyjadriť svoje myšlienky a názory na hodnotenie EHMK,
- zdroje sekundárnych údajov zahŕňali dokumenty EÚ, pôvodné ponuky a žiadosti, vnútorné správy súvisiace s procesom žiadosti, monitorovacie a hodnotiace správy, štúdie a správy, ktoré EHMK vypracovali alebo si ich objednali, programy podujatí, propagačné materiály a webové sídla, štatistické údaje o kultúre a cestovnom ruchu

⁹ Rozhodnutie č. 1622/2006/ES.

¹⁰ Pozri predchádzajúce hodnotiace správy na adrese: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm.

a kvantitatívne údaje o finančných prostriedkoch, činnostiach, výstupoch a výsledkoch, ktoré poskytli EHMK.

Tak ako v prípade všetkých predchádzajúcich *ex post* hodnotení EHMK, aj tu sa Komisia domnieva, že prijatá metodika je vhodná na vypracovanie správy, ktorá poskytne dostatočne pevný základ na vyvodenie praktických záverov o výsledkoch projektov EHMK.

Už v minuloročnej správe sa však poukázalo na obmedzujúci nedostatok referenčných údajov, ktoré by sa integrovali do porovnávacej štúdie mesta pred získaním titulu na začiatku roka, na ktorý sa titul udeľuje, a po realizácii roka EHMK. Tieto údaje sú veľmi dôležité na dosiahnutie vyváženého pohľadu podporeného presvedčivými a dostatočnými údajmi o skutočnom vplyve EHMK akcie na mesto.

Rozpočet vyčlenený na hodnotenie (približne 75 000 EUR každý rok), ktorý je úmerný nízkej úrovni financovania EÚ poskytovanej priamo jednotlivým hostiteľským EHMK (1,5 milióna EUR – cena Meliny Mercouriovej), však neumožňuje vykonanie štúdie pred akciou (výhodisková situácia) a štúdie po akcii (*ex post*). Ďalší dôsledok skromného rozpočtu je, že zber primárnych údajov má skôr kvalitatívny ako kvantitatívny charakter, zatiaľ čo kvalitatívne údaje sú v hodnotení veľmi významné, nedostatočná rozmanitosť zdrojov údajov sa prejavuje v menšej spoľahlivosti, napríklad v procese preukázania objektívnych výsledkov a vplyvov projektu EHMK, pokiaľ ide o zvýšenie účasti na kultúre.

Ako nástroj konzultácie sa navyše po prvýkrát uskutočnila verejná konzultácia zameraná na *ex post* hodnotenie EHMK. Tá však poskytla iba úzky súbor zistení, keďže celkovo bolo prijatých len 76 odpovedí. Je to možno pochopiteľné, keďže na dokončenie prieskumu sa vyžadovalo, aby respondent poznal (a v ideálnom prípade sa zúčastnil) aktivít v EHMK.

Správa a jej závery sú preto viac podložené širšou základňou kvalitatívnych údajov (napr. názory a stanoviská rôznych druhov zainteresovaných strán) než komplexným súborom kvantitatívnych údajov.

Komisia si je plne vedomá a akceptuje takéto obmedzenia, ktoré už boli identifikované a oznámené v pracovnom dokumente jej útvarov priloženom k návrhu rozhodnutia o ustanovení akcie Únie na podporu projektu EHMK na roky 2020 až 2033¹¹ a v predchádzajúcich správach o *ex post* hodnotení projektu EHMK.

Pokiaľ ide o túto ťažkosť, v následnom návrhu a rozhodnutí Komisie, ktoré napokon prijali Európsky parlament a Rada¹², sa plánuje, že samotné predtým vymenované mestá, ktoré sú hlavnými financovateľmi a prijímateľmi akcie EHMK, sa stanú hlavnými realizátormi hodnotiaceho procesu, keďže majú lepší prístup k referenčným údajom a lepšiu možnosť zbierať primárne údaje o vplyve titulu.

Táto nová povinnosť pre EHMK vykonať *ex post* hodnotenie namiesto Komisie však bude platiť až od roku 2020. Pokiaľ ide o EHMK na roky 2018 a 2019, Komisia bude pokračovať vo svojom vlastnom hodnotení s uvedenými obmedzeniami. V neskoršej fáze Komisia takisto vykoná celkové hodnotenie zahŕňajúce niekoľko rokov EHMK, ktoré umožní zmerať dlhodobý vplyv akcie EHMK, ako sa uvádza v rozhodnutí 445/2014/EÚ.

Je vhodné vyzdvihnúť, že Pafos a Aarhus si objednali miestne výskumné činnosti – Pafos prostredníctvom univerzity Neapolis a Aarhus prostredníctvom Aarhuskej univerzity –, aby zlepšili svoje poznatky o vplyve projektu EHMK a aby výsledky týchto aktivít boli podľa možnosti zohľadnené v hodnotení Komisie.

¹¹ Pozri SWD(2012) 226 final, bod 2.4.4.

¹² Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 445/2014/EÚ, pozri poznámku pod čiarou č. 5.

Na záver treba uviesť, že napriek nedostatku kvantitatívnych údajov a iných nezávislých dôkazov Komisia verí, že dôkazy zhromaždené na podporu hodnotenia sú dostatočne hodnoverné, a zverejňuje svoje celkové hodnotenie a závery, o ktorých sa domnieva, že poskytujú všeobecne pravdivý a informovaný obraz akcie EHMK 2017.

4. HLAVNÉ ZISTENIA

4.1. Relevantnosť akcie EHMK a projektu EHMK na rok 2017

Podľa zistení hodnotenia dve hostiteľské mestá vypracovali a realizovali kultúrne programy, ktoré boli v súlade s článkom 167 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, pokiaľ ide o príspevok Únie „k rozkvetu kultúr členských štátov“, a boli významné pre tento článok. Usporiadanie projektu EHMK prispelo aj k hospodárskemu a sociálnemu rozvoju v týchto dvoch mestách, čo je takisto v súlade s cieľmi rozhodnutia č. 1622/2006/ES.

V hodnotení sa dospelo k záveru, že aj keď program mesta Pafos mal užší rozsah pôsobnosti než väčšina predchádzajúcich programov EHMK (prevažne vďaka malej veľkosti mesta), podarilo sa mu zdôrazniť svoje kultúrne dedičstvo v európskom kontexte, (potrebu) prepojenia medzi ľuďmi v rámci mesta i mimo neho, ako aj potrebu dialógu medzi kultúrami. Takisto pomohol miestnemu aj zahraničnému publiku dozvedieť sa viac o cyperskej kultúre a lepšie spoznať ostatné kultúry a tradície.

Aarhus sformuloval program s jasnými dlhodobými cieľmi, kladúc dôraz na rozmanitosť európskych kultúr a súvislú interakciu so širšou stratégiou rozvoja mesta. Program bol zameraný na zvýšenie informovanosti a viditeľnosti mesta, prilákanie domácich a zahraničných turistov, zlepšenie jeho kultúrnej infraštruktúry, rozšírenie publika a zvýšenie aktívnej účasti občanov na kultúrnych aktivitách. Program mal významný regionálny rozmer aj v kontexte novovytvoreného regiónu Stredné Jutsko.

4.2. Účinok

Z dostupných dôkazov celkovo vyplýva, že projekt EHMK je naďalej efektívnou akciou EÚ, ktorá poskytuje dobrú úroveň návratnosti na úrovni EÚ za pomerne malú investíciu EÚ: samotné udelenie titulu má silný pákový efekt na objem financovania, ktoré hostiteľské mestá venujú návrhu a realizácii kultúrneho programu v rámci projektu EHMK, vzbudzuje veľký záujem a priťahuje financovanie zo širokého radu zainteresovaných strán vrátane regionálnych a vnútroštátnych orgánov a súkromných prispievateľov. Navyše absolútna hodnota ceny Meliny Mercouriovej, ktorá je jediným priamym peňažným príspevkom, ktorý hostiteľské mestá dostanú od Európskej únie, je skromná (1,5 milióna EUR pre jedno EHMK) v porovnaní s celkovými nákladmi projektu EHMK: operačné výdavky projektu EHMK za rok 2017 boli približne 66,7 milióna EUR pre Aarhus a 8,5 milióna EUR pre Pafos.

Na úrovni mesta zriadili Pafos aj Aarhus veľmi silné a úspešné realizačné mechanizmy a riadiace opatrenia a obidve mestá využili primárne národné, regionálne, miestne a v menšej miere aj fondy EÚ na realizáciu kultúrnych programov s vysokou umeleckou kvalitou vo väčšom rozsahu, ako je obvyklé.

Z hodnotenia takisto vyplýva, že usporiadanie projektu EHMK si stále vyžaduje veľa zdrojov, čo so sebou prináša dlhodobý záväzok počas všetkých prípravných rokov, ktorý môže byť ťažké splniť: napríklad v meste Pafos sa jeho skutočný rozpočet v porovnaní s fázou pôvodného návrhu výrazne znížil (zníženie o vyše 60 %), čoho dôvodom bol príliš ambiciózny pôvodný návrh, ale aj finančná kríza vytvárajúca veľký tlak na rozpočty verejného sektora na všetkých územných úrovniach.

4.3. Účinnosť

Obidvaja držiteľia titulu EHMK úspešne dosiahli krátkodobé ciele uvedené vo svojich žiadostiach, najmä realizáciu rozsiahlych a inovačných kultúrnych programov s európskym rozmerom a so silnou účasťou občanov. Možnosť mesta Pafos splniť stanovené ciele bola však obmedzená tým, že rozpočet bol v porovnaní s údajom navrhnutým v žiadosti výrazne nižší. Napriek tomu, že tieto dve mestá mali úplne odlišné vízie, programy a štýly realizácie, obidve projekt EHMK účinne využili na preskúmanie a vyjadrenie tém miestneho záujmu s európskym ohlasom.

Obidve EHMK v roku 2017 rozšírili vo svojich mestách rozsah, rozmanitosť a európsky rozmer kultúrnej ponuky a predstavili kultúrne programy, ktoré boli rozsiahlejšie, rôznorodejšie, inovatívnejšie a medzinárodnejšie v porovnaní s kultúrnou ponukou predchádzajúcich rokov, ktorá predstavuje referenciu. Ako príklad možno uviesť 442 kľúčových projektov v Aarhuse a 168 v Pafose, pričom väčšina z nich presahuje rámec bežných ročných programov oboch miest. Okrem toho v Aarhuse prispelo do programu 1200 medzinárodných umelcov a súčasťou 79 % projektov boli medzinárodní partneri a/alebo kultúrna výmena v rámci Európy, zatiaľ čo v Pafose 29 % projektov malo medzinárodnú produkciu a v ďalších 11 % išlo o spoluprácu medzi cyperskými a medzinárodnými umelcami. Obidve EHMK rozšírili prístup ku kultúre a účasť na nej v roku 2017, hoci dôkazy sú očividnejšie v Aarhuse ako v Pafose s celkovým počtom 3,3 milióna divákov. Obidve EHMK pomohli posilniť kultúrnu kapacitu miestneho kultúrneho a kreatívneho priemyslu a jeho prepojenie s inými sektormi. Aarhus 2017 zvýšil sponzorstvo kultúry a priniesol pozitívne hospodárske výhody pre kultúrny a kreatívny priemysel. Pafos 2017 posilnil rozvoj publika, slúžil ako katalyzátor pre investície do kultúrnej infraštruktúry a rozvíjal zručnosti a kapacitu miestnych kultúrnych subjektov. Projekt EHMK zvýšil prostredníctvom kultúry medzinárodný profil Aarhusu a vďaka podujatiu EHMK sa prispelo k rozšíreniu medzinárodného publika kultúrnych akcií.

Okrem toho podľa záveru hodnotenia majú dve EHMK roku 2017 veľmi odlišný potenciál pre udržateľnosť svojich činností a lepšie riadenie kultúry. Pokiaľ ide o Aarhus, projekt EHMK mal potenciál dlhodobého vplyvu prostredníctvom zručností a skúseností získaných subjektmi pôsobiacimi v sektore kultúry, účasti občanov, väčšieho počtu divákov a väčšieho medzinárodného profilu. V Pafose budú takisto viditeľné niektoré dlhodobé prínosy, no na zabezpečenie ich maximalizácie sa urobilo len málo.

4.4. Koherentnosť

Akcia EHMK je významná a doplnková pre rôzne politiky a programy EÚ, ovplyvňuje nielen zainteresované strany z oblasti kultúry, ale aj zainteresované strany v oblasti zamestnanosti (so svojím vplyvom napríklad na budovanie kapacít) alebo cestovného ruchu (napríklad v regióne Aarhus sa v roku 2017 počet prenocovaní zvýšil o 10,9 %).

Akcia EHMK je tiež v súlade s európskymi štrukturálnymi a investičnými fondmi a dopĺňa ich, a to v závislosti od kontextu každého mesta, ktoré je držiteľom titulu. V prípade Pafosu sa v období do roku 2017 využívali na spolufinancovanie nevyhnutných investícií na obnovu

centra mesta a na renováciu kľúčových miest, ako je divadlo a kino, prostriedky z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

4.5. Pridaná hodnota EÚ

Ako už bolo uvedené a znázornené vyššie, akcia EHMK mala dosah, ktorý by konanie samotných členských štátov nezabezpečilo.

Samotná „značka“ je kľúčový aspekt pridanej hodnoty EÚ akcie EHMK, lebo pôsobí ako významný generátor záujmu zainteresovaných strán nielen z mesta, ale aj z ďaleka a poskytuje veľkú príležitosť pre európsku spoluprácu vo forme partnerstva a prenosu osvedčených postupov, napríklad ak ide o vybudovanie spoľahlivého riadenia realizácie projektu EHMK, zvýšenie kapacity miestnych kultúrnych organizácií či prilákanie nápadov na projekty od miestnych obyvateľov.

5. ZÁVER

Komisia vyvodzuje z tejto správy záver, že akcia EHMK je naďalej významná na úrovni EÚ a takisto veľmi cenná pre hostiteľské mestá a zároveň prináša rozsiahle kultúrne programy s pozitívnymi výstupmi a vplyvmi, ktoré však nie je možné v tejto fáze hodnotenia v plnej miere posúdiť, keďže je príliš skoro po realizácii roka EHMK. Tie by sa mohli posúdiť neskôr v rámci uvedeného dlhodobého hodnotenia.

Komisia takisto konštatuje, že programy, ktoré realizovali obaja držiteľia tohto titulu v roku 2017, boli v súlade s cieľmi akcie EHMK; odrážali európsky rozmer, zapájali miestnych obyvateľov a zainteresované strany a rozšírili prístup ku kultúre a účasť na nej v roku 2017, aj keď dôkazy sú očividnejšie v meste Aarhus, čo je do veľkej miery dôsledok obmedzeného rozpočtu, s ktorým operovalo mesto Pafos. Takisto pomohli posilniť kultúrnu kapacitu miestneho kultúrneho a kreatívneho priemyslu a jeho prepojenie s inými sektormi. Projekt EHMK zvýšil prostredníctvom kultúry medzinárodný profil Aarhusu a v oboch mestách sa vďaka podujatiu EHMK prispelo k rozšíreniu medzinárodného publika kultúrnych akcií. V oboch prípadoch môže rok EHMK viesť k istým odkazom (fyzickým aj nehmotným), hoci v Pafose chýbalo riadne plánovanie odkazu, čo svedčí o tom, že zanechať odkaz bude v malých hostiteľských mestách EHMK vždy výzvou.

Tieto hlavné zistenia potvrdzujú tie, ktoré vyplývajú z hodnotení EHMK v roku 2016 a z predchádzajúcich rokov, t. j. držiteľia titulu EHMK realizujú kultúrne programy, ktoré sú rozsiahlejšie a inovačnejšie ako zvyčajná ročná kultúrna ponuka miest, so silným európskym rozmerom a zapojením miestnych občanov, ako aj medzinárodných návštevníkov v súlade s cieľmi zmluvy a akcie EHMK.

Z posúdenia vyplynul obmedzený počet prvkov, ktoré si vyžadujú zlepšenie, najmä potreba včas zriadiť inštitucionálne mechanizmy, vybudovať stabilný a efektívny realizačný tím, ktorý bude mať silnú politickú podporu, zabezpečiť vnútroštátnu akceptáciu a účasť, zabezpečiť správnu vyváženosť medzi kontrolou a umeleckou nezávislosťou, udržiavať angažovanosť kultúrnych zainteresovaných strán, začleniť európsku spoluprácu do kultúrneho programu, a zároveň aktívne sa usilovať o zvýšenie účasti na kultúre, a plánovať odkaz v skorom štádiu¹³.

Rozsah a dĺžka každoročného hodnotenia, ktoré Komisia vykonáva v súlade s článkom 12 rozhodnutia 1622/2006/ES, neumožňuje posúdenie dlhodobého vplyvu EHMK. Komisia je preto ochotná preskúmať takýto vplyv v rámci hodnotenia uvedeného v článku 16

¹³ Pozri zhrnutie predchádzajúcich odporúčaní na adrese: https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/library/ecoc-compendium-recommendations_en.pdf.

rozhodnutia 2014/445/EÚ. Uvedené hodnotenie sa zameriava „na zasadenie všetkých minulých Európskych hlavných miest kultúry do európskeho kontextu, umožnenie ich porovnania a vyvodenie užitočných ponaučení pre budúce Európske hlavné mestá kultúry, ako aj pre všetky európske mestá“. Na základe výsledkov štúdie s názvom „European Capitals of Culture: Success Strategies and Long-Term Effects“¹⁴ uverejnenej v decembri 2017 bude možné analyzovať dlhodobý vplyv.

Okrem toho je potrebné vynaložiť viac úsilia na pomoc predtým vymenovaným budúcim EHMK v rámci ich prístupov k hodnoteniu, a to aj pokiaľ ide o využívanie veľkých dát. Komisia na tento účel aktualizovala v polovici roka 2018 svoje usmernenia týkajúce sa vlastných hodnotení miest, ktoré teraz zahŕňajú aj pojem „veľké dáta“¹⁵. Okrem toho v septembri 2018 uverejnila výzvu na predkladanie ponúk s cieľom vytvoriť súbor odborných poznatkov a poskytnúť služby v oblasti budovania kapacít a aktivity partnerského učenia pre nadchádzajúce tímy realizujúce EHMK. Na základe výzvy zahŕňajú balíky odbornej prípravy monitorovanie a hodnotenie. Dodávateľ sa bude vyberať v prvom polroku 2019.

Pokiaľ ide o monitorovacie opatrenia, Komisia poukazuje na prebiehajúcu diskusiu s výborom o tom, ako najlepšie zabezpečiť, aby si budúce EHMK plnili záväzky, najmä tie finančné, uvedené vo svojich žiadostiach. V správach o pokroku a monitorovaní vypracovaných výborom sa už výslovne zohľadňujú otázky, na ktoré sa vzťahujú výberové kritériá stanovené v rozhodnutí 445/2014/EÚ.

Pokiaľ ide o zviditeľnenie EHMK na portáli Európa, Komisia zdôrazňuje, že práve reviduje svoje webové stránky Kultúra a Kreativna Európa a že bude v tejto súvislosti venovať pozornosť lepšej prezentácii akcie EHMK.

¹⁴ Pozri: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL-CULT_ET\(2013\)513985_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL-CULT_ET(2013)513985_EN.pdf).

¹⁵ Pozri: <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/library/guidelines-for-cities-own-evaluations-modmai18.doc.pdf>.